

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
ЕКОНОМІКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

підготовки бакалавра
галузі знань 07 Управління та адміністрування
спеціальності 076 Підприємництво та торгівля
освітньо-професійної програми Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність

Силабус освітнього компонента ЕКОНОМІКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ підготовки бакалавра галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 076 Підприємництво та торгівля за освітньо-професійною програмою 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Розробник: Алла Лялюк, доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу, кандидат економічних наук, доцент

Погоджено:

Гарант ОПП
Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність

Світлана БОРТНІК

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

Протокол 1 від 29.08.2023 р.

Завідувач кафедри

Олена ПАВЛОВА

© Алла Лялюк, 2023

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	07 «Управління і адміністрування» 076 «Підприємництво і торгівля» Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Бакалавр	Нормативний
Кількість годин/кредитів 180/6		Рік навчання 2025 / 2026
		Семестр 5-ий
		Лекції 54 год.
		Практичні 54 год.
		Лабораторні - 0
		Самостійна робота 62 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Консультації 10 год.
	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання		українська
Сторінка курсу в MOODLE		https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=2565

II. Інформація про викладача

ППБ – Лялюк Алла Миколаївна

Науковий ступінь – кандидат економічних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу,

Контактна інформація викладача:

Телефон 0662643402

Електронна пошта: lyalyuk.alla@vnu.edu.ua

Адреса викладання курсу: вул. Винниченка, 28, корпус G ВНУ імені Лесі Українки

Дні занять розміщено на <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу. Предметом освітнього компонента «Економіка та організація біржової діяльності» є механізм організації біржової діяльності, тобто процеси розробки та використання відповідних методів, інструментарію для обґрунтування рішень щодо створення і функціонування біржових структур. Завдання освітнього компонента «Економіка та організація біржової діяльності» – допомогти засвоїти базові навички організації біржової торгівлі, розібратись в механізмах функціонування біржової діяльності. Освітній компонент спрямований на оволодіння студентами знанням процесів і явищ, притаманних сучасній біржовій торгівлі, щоб навчитись розуміти їх, набути навичок правильного вирішення ключових проблем ведення біржового торгу. Зміст програми передбачає лекції, практичні заняття, лабораторні роботи, самостійну роботу над окремими темами курсу.

Результат викладання освітнього компонента – дати загальне уявлення про суть біржі та її економічну природу, розкрити механізм функціонування ф'ючерсних ринків, показати процеси ціноутворення на ф'ючерсних а також висвітлити проблеми хеджування цінних та курсових ризиків за допомогою ф'ючерсної торгівлі; на цій основі спробувати сформулювати навички щодо організації технології біржової торгівлі у слухачів освітнього компонента.

2. Мета і завдання освітнього компонента Метою вивчення освітнього компонента «Економіка та організація біржової діяльності» є формування системи теоретичних знань, прикладних вмінь та навичок щодо формування у здобувачів освіти наукового світогляду і глибоких знань з теоретичних аспектів функціонування біржової діяльності, набуття вмінь і навичок організації і технології біржової торгівлі. Завдання освітнього компонента «Економіка та організація біржової діяльності» – допомогти засвоїти базові навички організації біржової торгівлі, розібратись в механізмах функціонування біржової діяльності

3. Результати навчання (компетентності).

Інтегральна компетентність (ІНТ)

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі підприємництва, торгівлі та біржової діяльності або у процесі навчання, проведення досліджень та/або здійснення інновацій, що характеризуються невизначеністю умов і вимог

Загальні компетентності

ЗК-2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

ЗК-8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК-10. Здатність діяти відповідально та свідомо.

Спеціальні компетентності

СК-2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК-7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур

Програмні результати навчання

ПРН-2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

ПРН-11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці.

ПРН-17. Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів

4.Освітня карта ОК

Таблиця 2

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин					Форма контролю/ Бали
	Усього	У тому числі				
		лекції	практичні	самостійна робота	консультації	
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти функціонування товарної біржі						
Тема 1. Суть біржі та її економічна природа	19	6	6	6	1	ІРС, Р, Т/ 4 бали
Тема 2 Біржовий товар	19	6	6	6	1	РЗ, Т /9 балів
Тема 3 Функціонування ф'ючерсних ринків	16	4	4	7	1	ДС, РЗ, Т,П / 4 бали
Тема 4. Ціноутворення на ф'ючерсних ринках	19	6	6	6	1	РЗ, РМГ,Т, Р /4 бали
Тема 5. Особливості регулювання біржової діяльності	17	6	4	6	1	ДС, Р, Т / 4 бали

Разом за модулем 1	90	28	26	31	5	max 20 балів
Змістовий модуль 2. Організація технології біржової торгівлі						
Тема 6. Учасники біржових операцій	18	6	6	5	1	ДС, Р, Т /3 бали
Тема 7. Організація біржових торгів	18	6	6	5	1	РМГ, РЗ, Т / 4 бали
Тема 8. Кліринг та система розрахунків за біржовими угодами	15	4	4	6	1	РМГ, Т /3 бали
Тема 9 Хеджування цінових та курсових ризиків за допомогою ф'ючерсної торгівлі	14	4	4	5	1	РК, РЗ, РК, Т, П/ 3 бали
Тема 10. Фондовий ринок та фондова біржа	15	4	4	6	1	ДС, Р, Т / 4 бали
Тема 11 Біржова торгівля окремими видами продукції	10	2	4	4	-	Р, П, РЗ/ 3 бали
Разом за модулем 2	90	26	28	31	5	max 20 балів
Види підсумкових робіт						60
Модульна контрольна робота 1						МКР/ 30 балів
Модульна контрольна робота 2						МКР/ 30 балів
Всього годин / Балів	180	54	54	62	10	max 100 балів

Форма контролю*: ДС – дискусія, Т – тести, РЗ/К –розв'язування задач/кейсів, ІРС –індивідуальна робота здобувача, РМГ – робота в малих групах, ІРС- індивідуальна робота студента, МКР– модульна контрольна робота, П – презентація роботи; Р – реферат.

Види навчальної діяльності, форми і методи навчання розміщені на платформі дистанційного навчання Moodle за посиланням <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=2565>

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота з освітнього компонента передбачає: підготовку до аудиторних (практичних) занять; опрацювання лекційного матеріалу; підготовку до усіх видів контролю. Порядок виконання самостійної роботи викладено у методичних рекомендаціях до самостійної роботи, розміщених за посиланням <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=2565>

Таблиця 3

Перелік питань, які виносяться на самостійне опрацювання

№	Назва теми	Питання, які виносяться на самостійне опрацювання	К-ть год
1	Суть біржі та її економічна природа	1.Характеристика найбільших товарних бірж світу.	6
2	Біржовий товар	2.Характеристика біржових товарів	6
3	Функціонування ф'ючерсних ринків	1.Сучасний стан і тенденції ф'ючерсної торгівлі на світовому біржовому ринку	7
4	Ціноутворення на ф'ючерсних ринках	1.Комбінації японських свічок в деталях 2.Історія виникнення і розвитку технічного аналізу в біржовій діяльності 3.Графіки, які характеризують рух цін, стан попиту і пропозиції на біржі.	6
5	Особливості регулювання біржової діяльності	1.Правове становище товарної біржі 2.Основні принципи діяльності товарної біржі. 3.Права та обов'язки члена товарної біржі	
6	Учасники біржових операцій	1.Біржові брокери та їх види. 2.Структура та зміст договорів, які регулюють брокерську	5

		діяльність	
7	Організація біржових торгів	1.Особливості процедури біржового торгу, яка склалася на товарних і фондових біржах України, 2.Типові правила біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією..	5
8	Кліринг та система розрахунків за біржовими угодами	1.Економічна суть біржової спекуляції. 2.Основні системи електронної біржової торгівлі.	6
9	Хеджування цінкових та курсових ризиків за допомогою ф'ючерсної торгівлі	1.Хеджування звичайне (чисте), селективне, випереджувальне і арбітражне	5
10	Фондовий ринок та фондова біржа	1.Форми державного регулювання фондового ринку. 2.Розвиток біржового електронного трейдингу в Україні	6
11	Біржова торгівля окремими видами продукції	1.Правила проведення торгів на Секції банківських металів Української міжбанківської валютної біржі (Біржі золота) 2..Основні переваги біржових торгів лісопродукцією по відношенню до аукціонних	4
	РАЗОМ		62

IV. Політика оцінювання

Оцінювання відбувається згідно Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30.08.2023 р. https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2023-09/2023_Polozh_pro_otzin.pdf

Політика щодо зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Під час вивчення освітнього компонента передбачена можливість визнання отриманої здобувачем неформальної освіти як оцінку з окремих тем згідно Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки від 29.06.2022 р. (<http://bit.ly/3H3YMOС>).

Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені силабусом освітнього компонента

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передуює семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність не підтвердження здобувачем результатів такого навчання Для зарахування визнаються сертифікати, отримані на платформі відкритих онлайн-курсів Prometheus (напр., «Основи фінансів та інвестицій»: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+FIN101+2020_T2/about) або інших ресурсах.5 балів до оцінки за екзамен.

Політика викладача щодо здобувача освіти Відвідування занять є обов'язковим компонентом вивчення освітнього компонента. Про відсутність з поважних причин здобувачі освіти зобов'язані доводити до відома викладача заздалегідь. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, карантин, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із деканатом та викладачем.

Політика щодо додаткових (бонусних) балів.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт, спортивних змаганнях, мистецьких конкурсах тощо й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові

(бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю з відповідного ОК. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету (https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2023-09/2023_Polozh_pro_otzin.pdf).

Додаткові (бонусні) бали, які за тематикою відповідають освітньому компоненту, зараховуються за такі види робіт:

- опублікована наукова стаття у фахових виданнях України чи рецензованих закордонних журналах – 10 балів;
- публікація тез – з виступом на конференції 5 балів, без виступу – 3 бали;
- підготовка та участь у всеукраїнському етапі предметних олімпіад, всеукраїнському та міжнародних конкурсах студентських наукових робіт, конкурсі дипломних і магістерських робіт – 7 балів;
- перемога у всеукраїнському етапі предметних олімпіад, всеукраїнському та міжнародних конкурсах студентських наукових робіт, конкурсі дипломних і магістерських робіт – 15 балів;
- подача проектних заявок на участь в студентських програмах обміну, стипендійних програмах, літніх та зимових школах тощо – 7 балів.

Політика щодо академічної доброчесності. Процес вивчення освітнього компонента здійснюється за умов дотримання здобувачами освіти та викладачем Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30.10.2020 р. <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату. Списування під час контрольних робіт та заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-2 бали). Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний)

V. Підсумковий контроль

Підсумкова семестрова оцінка з освітнього компоненту (за 100-бальною шкалою) визначається двома способами як сума трьох складових: 40 балів за поточне оцінювання і 60 балів за модульні контрольні роботи або 40 балів за поточне оцінювання та 60 балів за іспит.

Підсумкова семестрова оцінка виставляється без складання іспиту, якщо здобувач освіти успішно виконав усі завдання, передбачені силабусом освітнього компоненту, і набрав при цьому 75 балів і більше. Така оцінка виставляється у день проведення екзамену за умови обов'язкової присутності здобувача освіти. У разі незадовільної підсумкової семестрової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, здобувач освіти складає екзамен (60 балів), а його результат за модульні контрольні роботи анулюється.

Екзаменаційна оцінка визначається в балах від 0 до 60 за результатами виконання екзаменаційних завдань.

Структура екзаменаційного білета

№ - 23

1. Види біржових контрактів.
2. Суть та основні характеристики хеджування.
3. Проаналізуйте та визначте світові тренди та тенденції розвитку біржової торгівлі нафтопродуктами в світі

Здобувачу освіти пропонується дати відповідь на 2 питання, кожне з яких оцінюється в 15 балів та вирішити ситуацію, яка оцінюється в 30 балів.

Перелік питань для підготовки до екзамену

1. Роль та місце біржі в економіці. Суть біржі та її економічна природа.
2. Функції та характерні ознаки біржової торгівлі. Види бірж.
3. Еволюція біржової торгівлі.
4. Класифікація біржових товарів.
5. Види біржових контрактів.
6. Характеристика біржових товарів.
7. Сільськогосподарська і промислова сировина.
8. Характеристика ф'ючерсного контракту. Основні риси ф'ючерсної торгівлі.
9. Еволюція розвитку основних економічних теорій ф'ючерсних ринків.
10. Сучасні теорії міжнародних ф'ючерсних ринків.
11. Міжнародні біржові ринки.
12. Характеристика біржової мережі Заходу.
13. Стан дослідження ф'ючерсних ринків в Україні.
14. Перспективи становлення ф'ючерсних ринків в Україні.
15. Формування ф'ючерсних та майбутніх спотових цін.
16. Сучасні концепції ціноутворення на ф'ючерсних ринках. .
17. Фундаментальний аналіз на сировинних ф'ючерсних ринках.
18. Суть технічного аналізу на ф'ючерсних ринках.
19. Засновники та члени біржі. Їх права й обов'язки.
20. Біржові посередники: брокери та дилери.
21. Сутність і види брокерської діяльності.
22. Учасники біржових сесій.
23. Правове регулювання брокерської діяльності.
24. Суть та значення державного регулювання біржової торгівлі.
25. Організаційна структура управління біржею.
26. Порядок укладання біржових угод.
27. Організація діяльності брокерської фірми. Ведення рахунків клієнтів
28. Звітність щодо виконання наказів клієнтів. 2
29. Електронний трейдинг – сучасна технологія біржової торгівлі.
30. Суть біржового клірингу.
31. Історія становлення біржових клірингових установ.
32. Маржа у ф'ючерсній торгівлі.
33. Суть опціонів та їх характеристика.
34. Економічна суть біржової спекуляції.
35. Історія становлення біржових клірингових установ.
36. Забезпечення додаткових фінансових гарантій розрахункової палати.
37. Особливості функціонування клірингових палат ф'ючерсних бірж
38. Види біржової спекуляції. Види біржових спекулянтів.
39. Товарні опціони.
40. Суть та основні характеристики хеджування.
41. Види хеджування.
42. Досконале хеджування цінкових ризиків на ринках сільськогосподарської сировини.
43. Характеристика найбільших товарних бірж світу.
44. Сучасний стан і тенденції ф'ючерсної торгівлі на світовому біржовому ринку
45. Комбінації японських свічок в деталях
46. Історія виникнення і розвитку технічного аналізу в біржовій діяльності
47. Графіки, які характеризують рух цін, стан попиту і пропозиції на біржі.
48. Правове становище товарної біржі Основні принципи діяльності товарної біржі.

49. Права та обов'язки члена товарної біржі
50. Біржові брокери та їх види.
51. Структура та зміст договорів, які регулюють брокерську діяльність
52. Особливості процедури біржового торгу, яка склалася на товарних і фондових біржах України,
53. Типові правила біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією..
54. Економічна суть біржової спекуляції.
55. Основні системи електронної біржової торгівлі.
56. Хеджування звичайне (чисте), селективне, випереджувальне і арбітражне
57. Форми державного регулювання фондового ринку.
58. Розвиток біржового електронного трейдингу в Україні
59. Формування ринку сільськогосподарської продукції як умова діяльності аграрних бірж
60. Біржова торгівля енергоносіями
61. Правила проведення торгів на Секції банківських металів Української міжбанківської валютної біржі (Біржі золота)
62. Основні переваги біржових торгів лісопродукцією по відношенню до аукціонних

VI. Шкала оцінювання

Таблиця 3

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VI. Рекомендована література та методичне забезпечення

Основна

1. Павлов К. В., Лялюк А. В., Павлова О.М., Данилюк Т.І. Економіка та організація біржової діяльності: навч. посібн. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2023. 274 с. (11,4 а.а.).
Затверджено до друку, Гриф СНУ імені Лесі Українки, рішення Вченої ради (протокол № 8 від 25.05.2023 р.).
2. Пепа Т. В. , Пітеніна Т. І., Лавринович В. В. Біржова діяльність: навч. посіб. Київ : Ліра – К., 2016.
3. Хрущ Н., Іжевський П., Безвух С. Біржова діяльність: навч. посіб. К. : Кондор, 2017.
4. Закон України «Про товарну біржу» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 10, ст.139) { Із змінами, внесеними згідно із Законами }
5. Сохацька О.М. Біржова справа: підручник / [2-ге вид. змін. й доп.]. Тернопіль: Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. 632 с.
6. Лялюк А. М. Економіка та організація біржової діяльності: конспект лекцій у схемах і таблицях Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 160 с.
7. Лялюк А. М. Економіка та організація біржової діяльності: методичні вказівки до виконання практичних робіт. Луцьк : Вид-во КП ІА «Волиньенергософт», 2019. 97 с.

Додаткова

1. Наказ Міністерства аграрної політики України «Про затвердження Переліку товарних бірж» від 16 березня 2004 року N 82.

2. FinTech Trends 2018: How Technology is Rewriting the Capital Markets URL: <https://www.nasdaq.com/articles/fintech-trends-2018-how-technology-rewriting-capital-markets-2018-03-08>

3. Oktober fest URL: <https://trends.google.com/trends/explore?date=today%205-y&q=oktober%20fest>

4. How technology is affecting the financial markets Wall Street, Jan 29, 2019. URL: <https://wall-street.com/how-technology-is-affecting-the-financial-markets/>.

Інтернет-ресурси

1. Чириченко Ю. В. Товарна біржова торгівля продовольством: підходи до оцінювання / URL: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/Desktop/15.pdf>

2. Пластун О. Л. Проблеми біржової діяльності в Україні та варіанти їх вирішення URL: [file:///C:/Users/IceMan/Downloads/pprbsu_2013_37_16%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/IceMan/Downloads/pprbsu_2013_37_16%20(2).pdf)

3. Lim K.-P. The Evolution of Stock Market Efficiency Over Time: A Survey of the Empirical Literature / K.-P. Lim, R. Brooks R// Journal of Economic Surveys, 2010. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-6419.2009.00611.x>

4. Vandenburg Christa. The Impact of Technology on the Stock Market / Christa Vandenburg URL: <https://bwstewart.wordpress.com/2018/03/19/the-impact-of-technology-on-the-stock-market/>.

5. Angel J., Harris L., Spatt C. Equity trading in the 21st century *Social Science Research Network*.